

Türkiye'deki Gıda Sektörü ve Çorlu'daki Sorunlar ve Çözüm Önerileri Raporu

Türk ekonomisinin önemli yapı taşlarından biri olan Gıda ve İçecek Sanayi; yatırım, üretim ve istihdam yapısı ile ülke ekonomisinin en dinamik sektörüdür. Türkiye için stratejik öneme sahip olan gıda ve içecek imalatı, sanayi alt sektörleri arasında en büyüklerinden olup, üretim değeri, istihdama sağladığı katkı, ihracatı ve dış ticareti karşılama oranı ile ülkemizin önemli sektörlerinden biridir.

Gıdanın, insan yaşamının en temel ihtiyacı olması ve toplum sağlığı açısından kritik önem taşıması, gıda üretim-tüketim zincirini günümüzün en önemli konularından biri haline getirmiştir. Bu nedenle gıda sanayinde, tüm üretim-tüketim zincirinin dahil edildiği AR-GE, teknoloji geliştirme ve inovasyon odaklı çalışmaların geliştirilmesi ve örnek projelerin desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Refah bir toplum yaratmak için "Vizyon 2023 Bilim ve Teknoloji Stratejileri Projesi"nde yer alan Tarım ve Gıda Sektörünün vizyonu, "Bilime ve modern teknolojilere dayalı olarak; toplumun sağlıklı beslenmesini, gereksinimlerini yeterli nicelik ve nitelikte karşılayabilen, biyolojik çeşitliliğini koruyan ve toplumsal yarara dönüştürebilen, ekonomik, ekolojik ve sosyal açıdan sürdürülebilir, verimliliği artan tarım ve tarımsal sanayinin de katkısıyla, uluslararası alanda rekabet edebilen gelişmiş bir Türkiye" olarak belirlenmiştir

Ayrıca, Türkiye Sanayi Stratejisi'nde (2011-2014) belirtildiği gibi, gıda ve içecek sanayinin tarımsal üretimin yapıldığı bölge ile entegre olma kapasitesine sahip olması, birçok bölgede üretim yapabilme ve yüksek istihdam yaratma imkanını

da beraberinde getirmektedir. Bu da bölgesel eşitsizliklerin azaltılmasındaki rolü ve işsizliği azaltıcı etkileri nedeniyle sektörün önemini daha da arttırmaktadır

Gıda ve içecek sektörü, Türkiye'nin ihracatına katkıda bulunmaktadır; 2010 yılında toplam ihracatın yaklaşık % 6'sını oluşturarak 6,7 milyar ABD doları hacme ulaşmıştır. 2011 yılında Türkiye, gıda ihracatı ile dünyanın 15'inci büyük ülkesi olmuştur. Gıda ve içecek sanayimiz 2011 yılında yaklaşık 8,9 milyar dolar düzeyinde ihracat gerçekleştirerek önemli bir başarı elde etmiştir. 2012 yılında gıda ve içecek ihracatımız 9,5 milyar dolarken, ithalatımız 5,1 milyar dolarda kalmıştır. Bu sayede gıda ve içecek sanayi dış ticaret karşılama oranı % 186,2 olarak yüksek bir oranda gerçekleşmiştir. Bir önceki yıla göre ihracat artış oranı % 6,7'dir. Türkiye'nin dış ticaret karşılama oranı ise % 64 olarak gerçekleşmiştir. Ekmeğin Türkiye'de temel gıda maddesi olması nedeniyle, Türk tarımında tahılın büyük önemi vardır. Ayrıca, Türkiye'nin bakliyat üretimi yapan ülkeler arasında kayda değer bir yeri ve dünya ticaretine hakim olma potansiyeli vardır. Türkiye'de fındık ve diğer kuru meyve üretimi oldukça yüksektir ve bu ürünlerin çoğunda (fındık, kayısı, kuru üzüm vs.) Türkiye dünya pazarlarında hakim konumdadır. Türkiye'nin büyük tarım potansiyeli, konservesi yapılan geniş sebze ve meyve tarımını doğurmuştur. Türkiye'de hızlı büyüyen gıda sanayi sektörlerinden biri de dondurulmuş sebze ve meyve sanayidir. Türkiye, tarımsal potansiyelinin avantajıyla, bitkisel yağ üretiminde de kalite ve miktar yönünden diğer ülkeler arasında önemli bir yere sahiptir. Teknolojideki gelişmeler ve son yıllarda artan yatırımlar ile şekerleme, çikolata ve kakao ürünleri, pasta ve bisküvi sektörleri Türk gıda sanayinde büyük gelişme gösteren sektörlerdir . Türkiye'de imalat sanayinde 2011 yılı sonu

itibariyle 4.729 adet uluslararası sermayeli şirket faaliyet göstermektedir. Bu rakam, toplam uluslararası sermayeli şirketlerin % 16'sını oluşturmaktadır. İmalat sanayi içerisinde kimya sektörü 523, gıda ürünleri, içecek ve tütün sektörü 504 ve tekstil sektörü 468 adet uluslararası sermayeli şirket ile ilk üç sırayı paylaşan alt sektörler olmuşlardır. Türkiye her geçen yıl dünya pazarında daha etkin bir oyuncu olma yolunda ilerlemektedir. Türkiye, üretim gücünü tarımsal üretimden almaktadır. Aynı zamanda Türkiye, 62 milyar dolarlık tarımsal hasılası ile dünyanın 7'nci büyük tarım ülkesi konumundadır. Ayrıca Türkiye gücünü, genç ve artan nüfusu ile birlikte son 10 yılda ortalama gelir düzeyinin artmasından da almaktadır. Dengeli ve bilinçli beslenme konusunda tüketici bilincinin yükselmesine bağlı olarak ambalajlı ürünlere yönelik, halkımızın beslenme alışkanlıklarındaki değişiklikler ve kişisel beslenme tercihleri de gıda sanayimizin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bu kapsamda, Türkiye Gıda ve İçecek Sanayi Dernekleri Federasyonu, 2023 yılı gıda ve içecek ihracat hedeflerini 40 milyar dolar olarak hedeflemiştir. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı da, "Türkiye'nin bugün için tarımsal üretim hasılası ile dünya ülkeleri içerisinde 7'nci, AB ülkeleri içinde 1'inci sırada yer aldığını ve bunun daha iyi bir noktaya taşınması, daha verimli sağlıklı bir üretim yapılması ve toplumun dengeli ve sağlıklı beslenmesi açısından gıda ve gıda standardizasyonunun ülkemiz için özel bir anlamı olduğunu" belirtmiştir . Türkiye açısından tarım ve gıda sektörlerinden elde edilecek gelir artışı toplum refahı, zenginliği ve yaşam kalitesini arttırmada önemli bir potansiyele sahiptir. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda hazırlanan Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi'nde (2011- 2014) belirtildiği gibi, gıda ve içecek sanayinin tarımsal üretimin yapıldığı bölge ile entegre olma

kapasitesine sahip olması, birçok bölgede üretim yapabilme ve yüksek istihdam yaratma imkanını da beraberinde getirmektedir. Bu da bölgesel eşitsizliklerin azaltılmasındaki rolü ve işsizliği azaltıcı etkileri nedeniyle sektörün önemini daha da arttırmaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin genç nüfusuna bağlı pazar büyüklüğü, dinamik özel sektör ekonomisi, yüksek turizm geliri ve elverişli iklim koşulları sektörün güçlü yanları olarak görülmektedir.

Gıda sektörünün ana görevi tarımsal ham maddeyi işleyerek yüksek kalitede, sağlıklı gıda ve içecek ürünleri haline getirmektir. Bu süreçte, en önemli adım üretimdir. Üretimden başlayarak tüketicide sona eren süreçte ise sağlıklı hammadde temininden enerji kullanımına, kaynak kullanımından atık idaresine, ambalajlamadan dağıtım kanallarına kadar birçok unsur yer almaktadır. Gıda zincirini, 'tarladan sofraya' ilkesinden hareketle; çiftçiler, sanayiciler, tedarikçiler, nakliyeciler, perakendeciler ve tüketicileri de içine alan farklı gruplar oluşturmaktadır. Sektörün alt başlıkları; Et ve Et Ürünleri, Süt ve Süt Ürünleri, Un ve Unlu Ürünler, Meyve ve Sebze Ürünleri, Katı ve Sıvı Yağlar, Şeker ve Şekerli Ürünler, Alkolsüz İçecekler, Alkollü İçecekler, Fermente Ürünler, Hazır Tüketilen Gıdalar ve Bebek Mamaları olarak özetlenebilir. Günümüzde öne çıkan bir diğer eğilim ise organik gıdalardır. Organik tarım, ekolojik sistemde hatalı uygulamalar sonucu kaybolan doğal dengeyi kurmaya yönelik, insana ve çevreye dost üretim sistemlerini içermektedir.

Özellikle son dönemde dünya genelinde gözlenen liberalleşme eğilimlerine paralel olarak ulusal ekonomiler önündeki sınırlar büyük ölçüde kalkmış ve ekonomilerin rekabet edebilme yetenekleri, uluslararası alanda ticari ilişkilerin en önemli belirleyicisi haline gelmiştir. Rekabetin artan önemi,

ülkeleri geleneksel ticaret yaklaşımlarının değiştirilmesini beraberinde getirmiş ve birçok ülke tarafından uygulanmış ve başarısı kanıtlanmış olan "kümelenme yaklaşımı" günümüzün en çok ön plana çıkan yaklaşım haline gelmiştir. Tarihsel olarak kümelenme yaklaşımının gelişimine bakıldığında, dünyanın en büyük ekonomisine sahip olan ve özellikle Dünya Ekonomik Forumu Küresel Ekonomik Raporlarında da ön sırada yer alan Amerika Birleşik Devletleri'nin bu alanda öncü bir rol oynadığı görülmektedir. Bilişim teknolojilerinin gelişmesinde önemli bir yere sahip olan Silikon Vadisi, Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan ilk kümelenme örneği olmuş ve bu alanda kaydedilen başarı kısa zamanda gıdadan tekstile, inşaat malzemelerinden savunma sanayine ve eğitime birçok alanda kümelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ayrıca, Türk sanayisinin rekabet edebilirliğinin ve verimliliğinin yükseltilerek, dünya ihracatından daha fazla pay alan, ağırlıklı olarak yüksek teknolojili ürünlerin üretildiği, nitelikli iş gücüne sahip, çevreye ve topluma duyarlı bir sanayi yapısına dönüşümünü hızlandırmak için belirli bir rekabet edebilirlik ve sürdürülebilirlik potansiyeli taşıyan, ulusal düzeyde önemi haiz ve ağırlıklı olarak imalat sanayinde faaliyet gösteren kümelenme teşebbüslerini desteklemek amacıyla, Bakanlığımız Sanayi Bölgeleri Genel Müdürlüğü tarafından, 15 Eylül 2012 tarihli ve 28412 sayılı Resmi Gazete'de "Kümelenme Destek Programı Yönetmeliği" yayımlanmış ve söz konusu yönetmeliğin uygulanmasına dair faaliyetlere başlanmıştır. Türkiye'de Gıda ve İçecek Sanayine ilişkin KOBİ'ler hemen hemen her yerde bulunmaktadır. Gıda ve içecek sanayine ilişkin bölge bazında kümelenmenin sırasıyla Marmara, Ege, İç Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Bölgelerinde yoğunlaştığı görülmüştür. İl bazında bakıldığında ise; İstanbul, İzmir, Ankara, Manisa, Bursa, Gaziantep, Konya,

Balıkesir, Mersin, Adana, Aydın, Antalya, Hatay, Denizli, Afyonkarahisar, Muğla, Samsun, Sakarya, Kahramanmaraş, **Tekirdağ**, Malatya, Rize, Şanlıurfa, Kayseri, Çanakkale, Edirne ve Çorum gibi illerimizde gıda ve içecek ürünlerinin imalatına yönelik işletmelerin ağırlık kazandığı tespit edilmiştir.

Ayrıca, 2007 yılında Samsun ve 2008 yılında da Antalya'nın Kumluca ilçesinde faaliyet gösteren Türkiye'nin ilk Gıda İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri (İOSB) kurulmuştur. Diğer bir Gıda İOSB, 2010 yılında Kocaeli ili İzmit ilçesinde faaliyet yürüten Kandıra Gıda İOSB'dir. Bununla birlikte, ülke ekonomisine katkı sağlayacak yeni organize sanayi bölgelerinin kurulması doğrultusunda çalışmalar bütün hızıyla sürmektedir. Sakarya'nın Geyve ilçesinde 4'üncü Gıda İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulmasına yönelik planlamalar yapılmaktadır.

Günümüzde "gıda" konusu ele alındığında, gıda üretim ve tüketim zincirindeki tüm aşamalar kastedilmektedir. Birincil üretim (bitkisel ve hayvansal üretim ile su ürünleri) sonucu elde edilen tarımsal ve hayvansal hammaddelerin güvencesi ve güvenliğinin sağlanarak, sanayide işlenmesi sonucu güvenilir ve kaliteli gıdaların tüketiciye ulaştırılması, gıda alımı ve tüketicinin sağlık ve refahının sağlanması ve korunması ile bu zincirin her bir basamağına çevresel faktörlerin etkilerinin de araştırılması ile tüm gıda üretim ve tüketim zinciri üzerinde kalite ve güvenliğin sağlanması hedeflenmektedir . TÜBİTAK tarafından yapılan "2023 yılında Tarım ve Gıda açısından Nasıl bir Türkiye" çalışmaları sonucunda Tarım ve Gıda sanayi için belirlenen "Bilime ve modern teknolojilere dayalı olarak; toplumun sağlıklı beslenmesini, gereksinimlerini yeterli nicelik ve nitelikte karşılayabilen, biyolojik çeşitliliğini koruyan ve toplumsal yarara

dönüştürebilen, ekonomik, ekolojik ve sosyal açıdan sürdürülebilir, verimliliği artan tarım ve tarımsal sanayinin de katkısıyla, uluslararası alanda rekabet edebilen gelişmiş bir Türkiye" vizyonuna ulaşılabilmesi için, sektörlerin rekabet gücünü kısıtlayan engellerin tespit edilerek, bu engelleri ortadan kaldırmaya yönelik politikaları ve stratejileri hayata geçirmeye çalışmaktır. Türkiye ekonomisinde tarım ve gıda sektörü nüfus ve istihdam, beslenme, sanayiye ham madde temini, milli gelir, sanayi ürünlerinin tüketicisi olma açısından önemli bir yere sahiptir. Üretim faaliyetlerinden azami yararı sağlamak için tarım ve gıda sektörlerinde yapılan çalışmaların bilim ve teknolojinin gösterdiği şekilde yürütülmesi zorunludur. Türkiye açısından tarım ve gıda sektörlerinden elde edilecek gelir artışı toplum refahı, zenginliği ve yaşam kalitesini arttırmada önemli bir potansiyele sahiptir.

Küreselleşme olgusu içerisinde, çok uluslu tekellerin güç kazanması, gelişmiş ülkelerin tarım ve gıda üzerinde hakimiyet kurma istekleri, bilim ve teknolojideki baş döndürücü gelişmeler konuyu daha da karmaşık hale getirmektedir. Bu bağlamda önümüzdeki yıllarda olması beklenen ve öne çıkan başlıca gelişmeler;

- Nanoteknolojiler uygulanacak, üretimde robotlar kullanılacak,
- Ürünler bazında ülkeler özelleşecek, kalite ve marka bilinci yaygınlaşacak,
- Çevre bilinci yaygınlaşacak ve doğal kaynaklar korunacak, atıkları yeni ürünlere dönüştüren yöntemler geliştirilecek, yayım ve eğitim çalışmaları hız kazanacak,

- Artan nüfusun beslenmesi için yoğun üretim kaçınılmaz olarak sürdürülecek,
- Ürün çeşitliliği ile fonksiyonel gıdaların talep ve tüketimleri artacak,
- Gıda endüstrisinde ısıl işlem gibi geleneksel teknolojilerin yerine besin elemanlarını daha az tahrip eden çevre dostu teknolojiler kullanılacak,
- Tarımsal ürünler dolayısıyla gıdalar daha az hacimde daha yüksek besleyici değerde üretilebilecek, endüstriyel üretimlerde konsantre ürünler geliştirilebilecek,
- Akıllı mutfak donanımlarının kullanımı yaygınlaşacak ve bunun, gıdaların hazırlanış biçimleri üzerinde etkisi olacak,
- Gıdaların hijyenik kalitesi, işlenmesi, sınıflandırılması ve paketlenmesinde, biyosensörler ve çok amaçlı enzimlerden yaygın ve etkin bir biçimde yararlanılacak ve
- Tekelleşme eğilimleri artacaktır.

Ülkedeki gelişmelere ek olarak Çorlu'da küçük esnaf, sanayici ve özellikle gıda sektöründe yer alan firmaların ortak yaptığı seminer ve toplantılara da paralel şekilde aşağıdaki sorunlar ve çözüm önerileri eklenmiştir;

- 1- Çorlu'da faaliyet gösteren esnafın ve özellikle gıda sektöründe faaliyet gösteren firmaların satışlarını olumsuz etkileyen unsurların en başında Trafik problemi gelmektedir. Düzensiz trafik ve otopark alanlarının yetersizliği esnafın müşteri kaybına yol açmaktadır. Küçük esnafın faaliyet gösterdiği bölgelerdeki trafik ve park sorununun çözülmesi gerekmektedir.

- 2- Küçük esnafı destekleyecek ve tedarik zincirini kolaylaştıracak yeni gıda siteleri, meyve-sebze hali ve tedarikçi siteleri yapılması için STK'lar ve belediyelerle toplantılar düzenleyip konu hakkında teşvik edilmelidir.
- 3- Bülent Ecevit Bulvarı'nın kalan bölümünün tamamlanması özellikle trafiğin düzenlenmesi açısından olumlu fayda sağlayacak ve bölgede ticaretin canlanmasına olumlu katkı sağlayacaktır. Bu nedenle bulvarın tamamlanması önem arz etmektedir.
- 4- Kooperatifleşerek satın alım yapılmasına imkan tanınması hususunda STK'lar, belediyeler, ve derneklerin bu oluşuma destek toplantıları yapmalıdır.
- 5- Belediye Meclis kararı ile mesken olan bölgelerde binaların giriş katlarını ticari işletme yapma imkanı tanınarak süpermarket zincirlerinin şube çoğaltmasına imkan tanınmıştır. Bu konu da küçük yerel esnafı ve trafiği olumsuz etkilemektedir. Bu hususta belediyenin gerekli tedbirleri ve kararları tekrar gözden geçirerek yenilemesi mevcut süpermarket enflasyonunun önüne geçebilir.

Eylül 2015